

Legal Professional Privilege: Controversial Implementation Issues in the European Union and Ukraine

Tetiana B. Vilchyk

Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine

e-mail: kafe-agata@i.ua

Abstract: The article is devoted to investigation of an advocate's responsibilities for legal professional privilege in the European Union. The character, nature and essence of the attorney-client privilege are considered. Substantial attention is given to the legislative resolution of some possible advocate's refusal cases from the privilege maintenance in the law of the European Union, including the sphere of prevention and counteraction to legalization (laundering) of crime proceeds, analysis of the national courts of the EU countries on this issue. Scientists' opinions regarding the disclosure possibility of the attorney-client privilege in the case of obtaining information about preparing particularly serious or serious crimes against the person are analyzed. The author has made suggestions for improving the legislation of Ukraine, regulating the observance issues of the attorney-client privilege.

Keywords: advocate, legal professional privilege, human rights, advocate's responsibilities, maintenance of legal professional privilege

Згідно із Загальним кодексом правил для адвокатів країн Європейського співтовариства, адвокати є хранителями конфіденційної інформації, тому збереження адвокатської таємниці є необхідною передумовою довіри до адвоката з боку клієнта. Адвокат зобов'язаний без обмеження в часі зберігати в таємниці відомості, одержані ним від клієнта в процесі надання юридичної допомоги, вимагати дотримання конфіденційності від своїх помічників і від будь-яких третіх осіб, які беруть участь спільно з адвокатом в наданні юридичної допомоги. Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ характеризує захисника, як «найбільш довіреного радника та представника клієнта» (Принцип 6), який «має завжди діяти в його інтересах» (Стаття 2.7)[1].

Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів наголошує на подвійному характері принципу адвокатської таємниці – дотримання конфіденційності є не лише правом та обов'язком адвоката, це водночас основне право клієнта як людини. Таку позицію зайняв Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справі “Колесніченко проти Російської Федерації”[2].

Адвокатська таємниця є специфічною ознакою, відмінною особливістю адвокатської діяльності. Це те, без чого адвокатська діяльність трансформується в суто консультативну, та суттєва ознака, без якої і саме явище втрачає свою суть, свою змістовну сторону. Відмінність адвоката від інших осіб, що надають правову допомогу, полягає у гарантованій законом незалежності та корпоративної підконтрольності. Саме адвокат наділений правом на адвокатську таємницю, а також несе обов'язок її збереження та відповідальність за її неправомірне розголошення. Охорона імунітету довірителя відбувається не тільки в приватному, але й у публічному інтересі, що пов'язано із захистом відносин довіри в суспільстві, з обов'язками держави щодо дотримання та захисту прав людини, із забезпеченням справедливості правосуддя, а також з непорушністю авторитету адвокатури.[3]

У рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. *Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків* зазначено, що слід вдаватися до всіх необхідних дій, спрямованих на належне забезпечення конфіденційного характеру взаємин між адвокатом і його клієнтом (п. 6 принципу I), адвокати мають дотримуватися професійної таємниці відповідно до національного законодавства, внутрішніх нормативних актів і професійних стандартів. Будь-яке недотримання принципу професійної таємниці без відповідної згоди клієнта має бути належно покаране (п. 2 принципу Ш).

Однак у цьому міжнародному документі міститься виключення: “Будь-які винятки з цього принципу можуть дозволятися лише у відповідності із засадами верховенства права”. Таким чином, заради найбільш високих людських цінностей, котрі й складають принцип верховенства права, допускається певне відступлення від вікових традицій щодо абсолютності принципу адвокатської

таємниці. Питання це гостро дискусійне, зокрема, в країнах Європи. Висловлюються вкрай протилежні думки щодо перегляду змісту адвокатської таємниці й можливості розкриття.[4]

Вчені висловлюють різні думки з цього приводу. Так, В. Буробін [5] займає категоричну позицію. За його думкою, ніяких компромісів у справі довіри, на якому ґрунтується вся сутність захисту, бути не може. Наслідки її порушення для суспільства будуть набагато більш згубними, ніж міфічні плюси від отримання в конкретному окремому випадку такої інформації. І.Л. Петрухін вважає допустимим розголошення адвокатської таємниці у випадку, якщо підзахисний повідомив про «можливий небезпечний злочин, який можна попередити».[6,с.7] За думкою адвоката С.Л. Арія, якщо адвокат отримав відомості про можливий тяжкий злочин і не попередив про нього, то це вступає у суперечність з його позицією як громадянина. [7,с.5] За ствердженням М.Ю. Борщевського, розголошення інформації, необхідне для запобігання злочинів, буде законним, якщо у захисника є достатні підстави вважати, що існує реальна можливість скоєння злочину і його попередження шляхом розголошення інформації, є єдиним можливим заходом [8]. В. М. Трофименко вважає, що дане питання потребує законодавчого вирішення шляхом надання можливості адвокату права розголосити адвокатську таємницю для запобігання тяжкого або особливо тяжкого злочину[9,с.295]. Ю.С. Пилипенко у своєму монографічному дослідженні, присвяченому адвокатської таємниці, доводить, що адвокату має бути надане право відмови від збереження таємниці у разі отримання інформації про підготовлюваний особливо тяжкий або тяжкий злочин проти особистості. [3,с.23]

Адвокатська таємниця має відносно-абсолютний характер. Поряд з імперативним характером регулювання та обсягом предмета адвокатської таємниці, що характеризують її як абсолютну таємницю, існують особливі ситуації, в яких можлива відмова адвоката від обов'язку збереження адвокатської таємниці. До таких винятків, зокрема, відносяться випадки, коли адвокат змушений захищати свої права та законні інтереси. При оцінці ситуацій, що підпадають під ознаки поняття адвокатської таємниці, законодавець країн ЄС виходить з презумпції розсудливості адвокатів. Розсудливість є по суті, з одного боку, правовим та етичним обов'язком адвоката, а з іншого - правом адвоката і має використовуватися не тільки в приватних, а й публічних інтересах. [10, 308]

Адвокати-громадяни країн-учасниць ЄС захищають сувору концепцію абсолютного і необмеженого характеру адвокатської таємниці та виступають проти будь-яких спроб поставити під загрозу її скасування, оскільки такі спроби в рамках Євросоюзу вже мали місце. Так, справжньою загрозою адвокатської таємниці став обов'язок доносити на клієнта, покладений на адвокатів поряд з членами низки інших професій, європейськими директивами про боротьбу з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму: Директивою 91/308 / ЄЕС Європейського Парламенту та Ради від 10 червня 1991 року, Директивою 2001/97 / ЄС від 4 грудня 2001 року та Директивою 2005/60/ЄС **Про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму**. Положеннями цих Директив передбачений обов'язок адвокатів повідомляти про будь-які підозрілі фінансові операції, що повністю суперечить праву на професійну таємницю, яке рішуче відстоюють адвокати. За ініціативою професійних організацій деяких європейських країн в різних інстанціях і на політичному рівні почалася активна боротьба за скасування застосування до професії адвоката зазначених європейських директив.

22 липня 2004 року кілька адвокатських об'єднань **Бельгії** звернулися до компетентного арбітражного суду за скасуванням правових норм, які були транспортовані в національну правову систему Бельгії відповідно до Директиви 91/308 / ЄЕС і Директиви 2001/97 / ЄС, що передбачають обов'язок адвокатів повідомляти про будь-які підозрілі фінансові операції. У процесі розгляду в якості третьої особи брала участь Рада колегій адвокатів та юридичних спільнот Європейського союзу.[11,с.100-101]

Найрадикальнішу позицію з даного питання зайняли представники **Великобританії**, які пропонували скасувати інститут професійної таємниці щодо випадків відмивання грошей і зобов'язати адвокатів давати свідчення про дані факти. Пропозиція Великобританії була підтримана Європейською комісією з аргументацією того, що в даному випадку мова не йде про створення перешкод для діяльності адвокатів при захисті інтересів клієнтів в судах. Негативну позицію з даного питання висловили представники ФРН, Іспанії, Австрії, Італії, Нідерландів.

ЄСПЛ підтвердив наявність обов'язків у адвокатів співпрацювати з компетентними органами по боротьбі з відмиванням грошей, отриманих злочинним шляхом, але з іншого боку, підтвердив недоторканність професійної таємниці адвокатів щодо їх діяльності, пов'язаної з судовими розглядами справ щодо їх клієнтів. Що ж стосується правових консультацій, то за думкою ЄСПЛ, дотримання адвокатської таємниці має на увазі у випадку, якщо адвокат особисто не бере участі в діяльності по відмиванню грошових коштів, не надає консультації з метою відмивання грошових

коштів або якщо адвокату не відомо про те, що його клієнт бажає отримати консультацію з метою здійснення злочинної фінансової операції. [10,316]

У квітні 2008 року адвокатам **Франції** вдалося переконати Державну раду Франції визнати деякі положення французького Декрету від 26 червня 2006 року, якими були адаптовані вказані європейські директиви щодо відмиванню доходів, недійсними. Таким чином Суд визнав доречним поставити проміжну ланку між адвокатом і урядом, запропонувавши адвокатам звітувати не перед компетентними органами по боротьбі з відмиванням грошей, а перед колегією адвокатів (справа *Ordre des barreaux francophones and germanophone and Others*, 2007). [12]

Конституційний суд **Бельгії** у своєму рішенні від 23 січня 2008 р., винесеному за скаргою Палати адвокатів Бельгії та Ради палат адвокатів Європи на закон Бельгії про приведення внутрішнього законодавства у відповідність з директивами, які, на погляд позивачів, не відповідали міжнародним нормам, висловив свою позицію по даному питанню. У ній був відображений фундаментальний принцип переваги професійної таємниці адвоката, оскільки умови допуску до адвокатської діяльності та статус адвоката мають специфіку в порівнянні з іншими професіями. Зазначене рішення передбачає, що для захисту інтересів клієнта необхідно його довіра до свого адвоката, а вона не може бути забезпечена без гарантій того, що всі відомості, надані клієнтом адвокату, будуть збережені в якості адвокатської таємниці.

Згодом рішенням Конституційного суду Бельгії було встановлено, що зазіхання на адвокатську таємницю повинно бути «пропорційним» і «обґрунтованим» і здійснюватися тільки в крайньому випадку. Крім того, в тексті директив мало місце спірне для позивачів питання: в § 17 другої директиви присутня двозначність щодо зобов'язань адвоката під час його «правового консультування». Конституційний суд Бельгії витлумачив ці зобов'язання в позитивному для захисту адвокатської таємниці сенсі, засновуючи свою позицію на тому, що, коли мова йде про обмеження прав людини, необхідно вузьке тлумачення. Суд встановив, що «правова консультація» адвоката, навіть поза судовим процесом, включається до видів діяльності, які не регламентуються положеннями директив, що зобов'язують адвокатів повідомляти компетентні органи при виникненні підозри у відмиванні грошей. Тільки з урахуванням такого уточнення і такої інтерпретації Конституційний суд Бельгії прийшов до висновку про те, що прийнятий закон про порядок застосування першої та другої директив не суперечить положенням Конвенції з прав людини.[13]

Зрозуміло, ці рішення і правила не звільняють адвокатів від певних зобов'язань. Перш за все, вони не повинні брати участь у незаконних операціях, пов'язаних з відмиванням грошей, а також давати поради клієнтові, що стосуються дій з відмивання грошей. У цих випадках адвокат ризикує накликати на себе дисциплінарні та кримінальні санкції відповідно до законодавства кожної з країн Європи.

На підставі аналізу вказаного та інших судових рішень за скаргами на закони, які були прийняті з метою приведення національного законодавства держав ЄС у відповідність до вказаних директив, можна зробити наступні висновки. Коли мова йде про «традиційні» види адвокатської діяльності, такі як захист та представництво інтересів клієнта у судовому процесі або надання «правової консультації» поза судовим процесом, професійна таємниця адвоката дійсно визнається фундаментальним правом і має пріоритет у тому плані, що боротьба з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму не повинна здійснюватися «за всяку ціну». Але в тих випадках, коли адвокати надають свої послуги в якості професійних посередників при укладанні договорів купівлі-продажу або найму, а також при здійсненні угод з фінансових питань або питань нерухомості, вони повинні брати участь у боротьбі з відмиванням грошей в процесі роботи. При виникненні проблеми інтерпретації цих видів діяльності та угод адвокати повинні консультуватися з головою палати адвокатів, до якої вони належать.

Обмеження прав громадян – потенційних клієнтів адвокатів, допустимо у випадках, коли їх дії спрямовані на порушення численних прав та законних інтересів широкого кола осіб. Отже, законодавство, яким фактично обмежується адвокатська таємниця, має метою виключити випадки звернення таких осіб до адвокатів за сприянням в розробці схем відмивання злочинних доходів та фінансування тероризму. Приєднання до міжнародних договорів стосовно протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, боротьби з тероризмом тягне за собою обов'язкове внесення відповідних змін у законодавство України про адвокатуру та адвокатську діяльність та Правила адвокатської етики.

Відповідно до вимог рекомендацій FATF «Міжнародні стандарти з протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення» від 16 лютого 2012 року країни повинні вживати заходів щодо залучення представників не фінансових занять та професій, в тому числі адвокатів, до протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму (п. 22).[14,с.20] 14

жовтня 2014 року набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон), згідно з яким адвокати набули статусу суб'єктів первинного фінансового моніторингу [15]. Поява адвокатів серед суб'єктів первинного фінансового моніторингу зумовлена необхідністю імплементації в національне законодавство міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [16, с.14].

Відповідно до вказаного Закону у 2014 році були внесені зміни у Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», серед до яких подання адвокатом в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом, інформації центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, не є порушенням адвокатської таємниці. Адвокат не несе відповідальності за подання даної інформації, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання вказаного Закону України.

Разом з тим, адвокати, адвокатські бюро та об'єднання можуть не повідомляти спеціально уповноваженому органу про свої підозри у разі, коли відповідна інформація стала їм відома за обставин, що є предметом їх професійної таємниці, або має привілей на збереження службової таємниці, а також у випадках, коли вони виконують свої обов'язки щодо захисту клієнта, представництва його інтересів у судових органах та у справах досудового врегулювання спорів (ч. 5 ст. 8 Закону).

З такого визначення випливає, що ч. 5 ст. 8 даного Закону України по-перше, фактично звужено трактування поняття адвокатської таємниці та її зведено до діяльності адвоката в суді та у справах досудового врегулювання спорів. По-друге, на адвоката, як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, покладена ціла низка прав та обов'язків, зокрема, постійно оновлювати відповідно до вимог закону інформацію про зміст діяльності клієнта та його фінансовий стан; проводити аналіз відповідності фінансових операцій, що проводяться клієнтом, щорічно проводити внутрішні перевірки своєї діяльності на предмет дотримання законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; подавати певну інформацію на запит спеціально уповноваженого органу тощо (ст.6 Закону); по-третє, державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення щодо адвокатів, адвокатських бюро та об'єднань покладено на державний орган - Міністерство юстиції України (п. 5 ст. 14 Закону), що не відповідає незалежній природі інституту адвокатури та її завданням, визначеним в Конституції України та Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо надання правової допомоги та захисту основоположних прав та інтересів людини і громадянина. Вважаємо, що ці перші кроки законодавця у даній сфері потребують свого приведення у відповідність з вказаними законодавчими актами, що регулюють діяльність інституту адвокатури України.

Щодо наукової доктрини країн ЄС, то трактування права адвоката на таємницю також є неоднозначним. Наприклад, швейцарські дослідники пов'язують право на таємницю з правом адвоката відмовитися від дачі показань в якості свідка. Зокрема, саме це має на увазі *A. Luchinger*, коли зазначає, що «надаючи право на адвокатську таємницю, швейцарське законодавство упокорюється з тим, що найбільш повним з'ясуванням істини доводиться нехтувати, якщо мова йде про захист довірливих відносин між адвокатом і клієнтом».[17]

Необхідність законодавчого закріплення такого права адвоката відмовитися від дачі показань в якості свідка інші дослідники пояснюють, по-перше, наявністю обов'язку адвоката зберігати таємницю, по-друге, свободою професії. Так, *W. R Schlupe* вважає, що «якщо говорити про правовий статус адвоката у зв'язку з його правом на нерозголошення не з позицій договору між ним і клієнтом, а з точки зору виконання його професійних обов'язків», то виникає питання «чи не є адвокатська обов'язок збереження таємниці також і правом на нерозголошення, без визнання якого гарантована ст. 31 Федеральної конституції свобода буде порушена». [18,с. 35]

В той же час ні федеральне, ні кантональне законодавство *Швейцарії* не містить норм, які прямо закріплюють право адвоката на професійну таємницю.

Країни ЄС по - різному підходять до питання про те, хто може звільнити адвоката від обов'язку зберігати адвокатську таємницю. В деяких державах прийнято вважати, що клієнт вправі звільнити адвоката від зберігання адвокатської таємниці, в інших - що адвокат не може бути звільнений від

обов'язку по зберіганню адвокатської таємниці ні своїм клієнтом, ні будь-яким органом влади, ні в цілому ким би то не було. Разом з тим, норми, які існують в національних правилах адвокатської етики та законодавстві багатьох країн ЄС, в узагальненому варіанті включені у Кодекс поведінки європейських адвокатів, навіть якщо вони висловлені дещо інакше у різних юрисдикціях [1].

На відміну від Франції, Закон *України* «Про адвокатську діяльність і адвокатуру» не закріплює імперативну вимогу щодо дотримання адвокатської таємниці для інших учасників системи правосуддя. Відповідно до ч. 4 ст. 22 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у випадку пред'явлення клієнтом вимог до адвоката у зв'язку з адвокатською діяльністю адвокат звільняється від обов'язку збереження адвокатської таємниці в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів. Вказані норми потребують гарантій подальшого нерозголошення розкритої інформації. Зокрема, необхідно уточнити, як визначатимуть суддя, члени дисциплінарного органу обсяг розкриття таємниці та межу, за якою залишається адвокатська таємниця. Адже право щодо зняття статусу адвокатської таємниці стосується чітко обмежених випадків. Як слушно зауважує ректор інституту адвокатури, професор Т.В. Варфоломеева, визначити чи є вимоги клієнта необґрунтованими не можна на стадії, коли тільки-но вирішується питання про отримання інформації саме для визначення її необґрунтованості. [19,с.14] Ю.С. Пилипенко вказує, що існуюче правове регулювання адвокатської таємниці, переважно засноване на її традиційному розумінні як основоположної етичної норми професії адвоката, не відповідає сьогоднішнім викликам і вимагає вдосконалення, особливо в частині забезпечення захисних механізмів правового режиму її дотримання, дія яких повинна поширюється не тільки на адвокатів, але також на інших осіб, що дозволить зменшити ризик несанкціонованого доступу до адвокатської таємниці.[20,с.27]

Адвокатська таємниця - частина публічного порядку, вона встановлена в інтересах усього суспільства і є гарантією справедливого правосуддя і права на правову допомогу. Вважаємо, що даним положенням, яке безпосередньо вказує, що додержання адвокатської таємниці повинно розповсюджуватися не лише на адвокатів, але й на інших учасників судочинства, доцільно доповнити поняття адвокатської таємниці, закріплене в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» .

Адвокат зобов'язаний забезпечити такі умови зберігання адвокатських дос'є, котрі розумно виключають доступ до них сторонніх осіб. «Вилучення адвокатського дос'є у адвоката, який працює з клієнтами самостійно на підставі угоди про надання правової допомоги керівником адвокатського об'єднання суперечить фундаментальному принципу здійснення адвокатської діяльності, а саме принципу конфіденційності, і є порушенням положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правил адвокатської етики та Хартії основоположних принципів діяльності європейських адвокатів», - зазначено у роз'ясненні ВККА № V/18-358. від 26 березня 2010 р. [21].

Разом з тим, адвокатська таємниця не абсолютною, вона виникла в інтересах суспільства і межі її дотримання повинні співвідноситись з інтересами того ж суспільства. Вважаємо доцільним закріпити можливість розголошення адвокатської таємниці заради найбільш високих людських цінностей, котрі й складають принцип верховенства права. Зокрема, адвокату має бути надано право відмови від збереження таємниці у разі отримання інформації про підготовлюваний особливо тяжкий або тяжкий злочині проти особистості. Відмова адвоката від збереження таємниці в разі отримання інформації про підготовлюваний довірительом особливо тяжкий чи тяжкий злочині проти особистості повинен передувати діями адвоката, спрямованими на попередження такого злочину. Питання можливості розголошення таємниці в такому випадку повинно вирішуватись за повідомленням (заявою) адвоката вищим органом адвокатського самоврядування – Радою адвокатів України.

В зв'язку викладеним вважаємо доцільним доповнити чинне законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність наступними положеннями, які відповідають міжнародним стандартам діяльності адвокатури та розкривають зміст інституту адвокатської таємниці:

- 1) Адвокатська таємниця, будучи частиною публічного порядку, встановлена в інтересах усього суспільства як гарантія справедливого правосуддя.
- 2) Обов'язок адвоката зберігати професійну таємницю служить як інтересам правосуддя, так і інтересам клієнта.
- 3) Адвокатську таємницю слід розглядати не лише як право та обов'язок адвоката, але й як основне право клієнта.
- 4) Базовою ознакою адвокатської таємниці є економічна ознака, в основу якої закладається поняття “збитки”, що можуть бути завдані клієнту внаслідок розголошення його таємниці, за які

адвокат може нести й майнову відповідальність, що повинно бути визначено у договорі про надання правової допомоги.

5) Крім випадків, встановлених у законі, адвокат може відмовитись від збереження таємниці у разі отримання інформації про підготовлюваний особливо тяжкий або тяжкий злочині проти особистості.

6) На осіб, що здійснюють досудове розслідування, прокурора та суд, а також на органи, що здійснюють дисциплінарне провадження щодо адвоката, покладається обов'язок додержання адвокатської таємниці, а також вжиття заходів для унеможливлення доступу сторонніх осіб до адвокатської таємниці. У випадку її розголошення вони підлягають відповідальності, встановленої законом.

7) До визначення поняття адвокатської таємниці у Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» доцільно додати наступне формулювання: «Адвокатською таємницею є будь-яка інформація.... *електронна переписка, телефонні та інші розмови адвоката з клієнтом, в тому числі через мережу інтернет, будь-які документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності*».

8) Зміни, внесені у законодавство України у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, потребують свого приведення у відповідність з Конституцією та Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

9) Адвокатська таємниця має кваліфікуватись за Законом України „Про інформацію” як вид інформації з обмеженим доступом (таємна, конфіденційна), що містить відомості, які становлять передбачену законом таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству, державі і заборонене законом.

Видається, що перелічені вище правові та організаційні засоби при їх впровадженні в законодавство та практичну діяльність адвокатури здатні не тільки вивести правову регламентацію і забезпечення практичної реалізації професійних прав адвоката на новий рівень, відповідний міжнародним стандартам і потребам адвокатської спільноти, але й підвищити роль та значення інституту адвокатури як одного з найважливіших інститутів, що незалежно виконує конституційні функції, покладені на нього державою - захист прав та законних інтересів людини.

References:

1. Kodeks povedinky yevropeiskykh advokativ SSVE.- Elektronnyi dokument. – Rezhym dostupu: [unba.org.ua/.../kodeks_povedinky_yevropeiskykh_advokativ\(ukr\).pdf](http://unba.org.ua/.../kodeks_povedinky_yevropeiskykh_advokativ(ukr).pdf)
2. Delo "Kolesnichenko (Kolesnichenko) protiv Rossijskoj Federacii" [Tekst] :ZHaloba № 19856/04 /Evropejskij Sud po pravam cheloveka. Pervaya sekciya. //Byulleten' Evropejskogo Suda po pravam cheloveka .- 2010. - № 1. - С. 75 – 80.
3. Pilipenko YU. S. Advokatskaya tajna : Teoriya i praktika realizaciya : Avtoref. diss. Dokt. YUrid. nauk. Special'nost' 12.00.11 - Sudebnaya vlast', prokurorskij nadzor, organizaciya pravoohranitel'noj deyatel'nosti, advokatura /YU. S. Pilipenko.-M.,2009. -56 с.
4. Varfolomeieva T.V. Vprovadzhenia mizhnarodnykh pravyl advokatskoj etyki v Ukraini // Visnyk Akademii advokatury Ukraini.- chislo 1(14).- 2009. - с.7-20.
5. Burobin V. Obshchie principy regulirovaniya advokatskoj tajny v rossijskom prave. Poziciya Konstitucionnogo Suda RF po voprosam advokatskoj tajny. – Elektronnij resurs. – Rezhim dostupu: yustina-images.brandproduction.ru/burobin_44.doc
6. Petruhin I.L. Advokat i klient: otnosheniya doveriya // Advokat.- 2009.- № 1.- С. 5-9.
7. Ariya S. Ob advokatskoj tajne. “Professional'naya ehtika yurista: Advokatskaya ehtika” (Sostaviteli: Sost. E. L. Bogdanova, M. N. Trofimov, N. M. Kipnis, A. B. Gutnikov). Moscow, 2002.
8. Barshchevskij M.YU. Advokatskaya ehtika. 2nd Edition. Moscow, Profobrazovanie, 2000, 312 p.
9. Do pytannia shchodo mekhanizmiv zabezpechennia advokatskoj taiemnytsi v kryminalnomu protsesi [Tekst] / V. M. Trofymenko // Universytetski naukovy zapysky.- 2011. - N 3. - С. 294-299.
10. Dekhanov S.A. Advokatura v zapadnoj Evrope: opyt i sovremennoe sostoyanie.- Diss. dokt. yurid. nauk: Special'nost' 12.00.11 - Sudebnaya vlast', prokurorskij nadzor, organizaciya pravoohranitel'noj deyatel'nosti.-M., 2011.- С. 308.
11. Dyukina V.R. Grazhdansko-pravovoe regulirovanie okazaniya advokatskih uslug v prave Evropejskogo soyuza. – Diss. kand.. yurid. nauk.: 12.00.03 – grazhdanskoe pravo; predprinimatel'skoe pravo; semejnoe pravo; mezhdunarodnoe chastnoe pravo.- M., 2014. – 201 С.

12. Case C-305/05 Ordre des barreaux francophones and germanophone and Others [2007] ECR I-05305 [Elektronnyj resurs] //Oficial'nyj sajt Suda ES URL: <http://curia.europa.eu/>
13. Advokaty Evrosoyuza boryutsya za svoi prava // An'es Lalardri // Novaya advokatskaya gazeta.- 2009.- № 10.
14. Mizhnarodni standarty z protydii vidmyvanniu koshtiv ta finansuvanniu teroryzmu i rozpovsiudzhenniu zbroi masovoho znyshchennia (rekomentatsii FATF) vid 16. 02.2012 r. –Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu:http://www.sdfm.gov.ua/content/file/site_docs/2012/22..
15. Zakon Ukrainy Pro zapobihannia ta protydiiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia vid 14.10.2014 r. - Elektronnyi resurs.- Rezhym dostupu:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1702-18/page>
16. Korzhenivskiy Ia. V. Advokaty yak sub'iekty pervynnoho finansovoho monitorynhu // Advokat. - № 11 (122).- 2010. – с. 14-18.
17. Vorwort von Bundesrichter Dr. Adolf Luchinger// Schlupe W.R. Uber Sinn und Funktionen des Anwaltgeheimnisses im Rechtsstaat. Zurich. S. 4.B.P.
18. Schlupe W. R. Uber Sinn und Funktionen des Anwaltsgeheimnisses im Rechtsstaat. - Schulthess Poligraphischer Verlag. - Zurich.S.35.
19. Varfolomeieva T.V. Vprovadzhennia mizhnarodnykh pravyl advokatskoi etyky v Ukraini // Visnyk Akademii advokatury Ukrainy.- chyslo 1(14) .-2009.-с.7-20.
20. Pilipenko YU. S. Advokatskaya tajna :Teoriya i praktika realizaciya : Avtoref. diss. Dokt. Yurid. nauk. Special'nost' 12.00.11 - Sudebnaya vlast', prokurorskiy nadzor, organizaciya pravoohranitel'noj deyatel'nosti, advokatura /YU. S. Pilipenko. -M.,2009. -56 с.
21. Roziasnennia VKKA № V/18-358. vid 26 bereznia 2010 roku po spravi advokata Storozhuka O.V. – Elektronnyi dokument. – Rezhym dostupu: http://vkka.net/?page_id=2174

Адвокатская тайна: дискуссионные вопросы реализации в странах Европейского Союза и в Украине

Вильчик Татьяна Борисовна, e-mail: kafe-agata@i.ua

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина

Аннотация. Статья посвящена исследованию проблем обязанностей адвоката в отношении соблюдения адвокатской тайны в странах Европейского Союза. Рассматриваются характер, природа и сущность адвокатской тайны. Значительное внимание уделяется законодательному урегулированию случаев возможного отказа адвоката от сохранения адвокатской тайны в законодательстве стран Европейского Союза, в том числе – в сфере предотвращения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных незаконным путем, анализу решений национальных судов стран ЕС по данному вопросу. Проанализированы мнения ученых в отношении возможности раскрытия адвокатской тайны в случае получения информации о готовящихся особо тяжких или тяжких преступлениях против личности. Автором высказаны предложения по усовершенствованию законодательства, регулирующего вопросы соблюдения адвокатской тайны в Украине.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская тайна, права человека, обязанности адвоката, сохранение адвокатской тайны

EUROPEAN REFORMS BULLETIN 2015 No 4

Indexed & Shared by:

European Reforms Bulletin 2015

scientific peer-reviewed journal

No. 4

Founded and edited by Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg (Registre de commerce et des sociétés, Luxembourg, F 10.340, siège social: L-1541 Luxembourg, 36, boulevard de la Fraternité).

Tel.: +352661261668

e-mail: bulletin@email.lu

http://cers.eu.pn/bulletin.html

Editorial board: Yeskov S. (D.Sc., Assoc. Prof., Luxembourg, editor-in-chief), Zaiets O. (PhD, Assoc. Prof., Luxembourg, deputy editor), Dymarskii Ia. (D.Sc., Prof., Russian Federation), Kaluzhnyi R. (D.Sc., Prof., Ukraine), Karchevskiy N. (D.Sc., Prof., Ukraine), Korystin O. (D.Sc., Prof., Ukraine), Kretova A. (PhD, Russian Federation), Nedodaieva N. (D.Sc., Prof., Israel), Rozovskiy B. (D.Sc., Prof., Ukraine), Zablodska I. (D.Sc., Prof., Ukraine).

European Reforms Bulletin is an international, multilingual (English, Ukrainian, Russian), scholarly, peer-reviewed journal, which aims to publish the highest quality research material, both practical and theoretical, and appeal to a wide audience. It is an official bulletin of the Centre for European Reforms Studies and is published 4 times a year (quarterly). It includes articles related to legal and economic issues of reforms in European Union and Europe-oriented countries, including efficiency and experience of these reforms, comparative studies on all disciplines of law, cross-disciplinary legal and economic studies, and also educational issues. It welcomes manuscripts from all over the world, in particular from countries which made European choice recently. It accepts articles from professional academics, researchers, experts, practitioners and PhD students.

Responsibility for the accuracy of bibliographic citations, quotations, data, facts, private names, enterprises, organizations, institutions and government bodies titles, geographical locations etc. lies entirely with authors. All the articles are published in author's edition. Authors must accept full responsibility for the factual accuracy of the data presented and should obtain any authorization necessary for publication. The editorial board and the Centre for European Reforms Studies do not always share the views and thoughts expressed in the articles.

The editorial board reserves the right to refuse any material for publication and advises that authors should retain copies of submitted manuscripts and correspondence as material cannot be returned. Final decision about acceptance or rejection rests with the editor-in-chief and editorial board. By submitting an article for publication author declares that the submitted work is original and not being considered elsewhere for publication and has not been published before.

Special issue dedicated to the International Scientific Symposium «Legal Reforms of the Future & the Future of Legal Reforms» (Luxembourg, Grand Duchy of Luxembourg, 26-29 November, 2015). Recommended for publication by the Centre for European Reforms Studies (protocol of the general meeting No. 4 14.12.2015)

© European Reforms Bulletin, 2015

© Authors of articles, 2015

Table of contents

Aidarbayev S.Zh., Baimagambetova Z.M., Umirzakova A.	3
Standards of the WTO in the Field of Subsidizing of Agriculture and their Influence on the Agrofood Sector of Kazakhstan	
Aliyev A.I., Eyvazova S.A.	6
Genetic Engineering and Right to Personal Integrity	
Aliyev A.I., Mammadli S.H.	9
Protection of Minors in Civil Process: International Standards	
Allahverdiyev G.V.	15
The Interrelationship of Increasing Morality of Law with Freedom	
Aparov A.M., Onyshchenko O.M.	20
On the Determination of Reformation and Improvement Vectors of the Normatively-Legal Providing of Sphere of Menage and Commercial Relations in Ukraine	
Apienov S., Dzhamaldinova M.	27
Special Aspects of Criminal Offense under the Criminal Legislation of the Republic of Kazakhstan (in Comparison with Foreign Legislative Practice)	
Baimagambetova Z.M., Berkuta A.	31
Legal Regulation of the International Labor Migration within the International Labour Organization	
Bernaz P.V.	34
Forensic Support of Investigation Activity	
Biletska K.K.	41
Experience of Use of Alternative Preventative Measures in Criminal Proceeding in Europe	
Bodrova I.I.	47
The Administrative-Territorial System as Object of Constitutional and Legal Policy in Ukraine	
Bratel O.G.	54
Defining the Tasks of Civil Proceedings	
Chashkova S.Yu.	60
Agreement-based Grounds for the Termination of Maintenance Obligations	
Chernyak Ya.V.	65
Infringement by Citizens of Rules of Storage, Carrying of Firearms	
Chuvakov O.A.	70
On a Classification of Crimes Against the Fundamentals of National Security of Ukraine	
Chuvakova H.M.	75
Anomalies in the Law	
Dosymbekova M.S., Toktybekov T.A.	79
On the Questions of Modernization of the Preparation and Conduct of Administrative Reform	
Drobot A.V.	84
Ways to Overcome Unemployment and Development of Labor Potential in Ukraine through the Lens of World Experience	
Dzhuhan V.O.	88
The Property For Water (Water Bodies) In Ukraine And Poland	

Grabovska O.O. Tendencies of Reformation of Civil Judicial Legislation of Ukraine in the Sphere of Proving	90
Gurbanov H.S. Socio-legal Nature and Significance of the Circumstances Precluding Criminality	96
Hlushchenko I.V. Observation as a Scientific Method of Forensic Cognition of Criminal Activity	102
Honcharova O.O. Precarious Young People and the Right of Free Time: Flexible Working Hours and Hidden Exploitation	106
Kaliuzhnyi R.A., Shapenko L.O. Jurisprudence: Subject Matter and Content of Category	110
Kolmakov P.A., Zemskov D.A. On Some Historical Aspects of the Notion «Diminished Responsibility»	116
Mammadrzali S.S. Impact of Azerbaijan–Council of Europe relations to the domestic law on right to information	121
Mozol S.A. Mathematical Modeling of Legal Relationships	125
Musaeu B.T. Collision Principles in Labor Relations Complicated by a Foreign Element: Experience of Uzbekistan and Foreign Countries	128
Obushenko N.M. Enforcement Nature through Its Fundamental Properties	132
Orel O.V. Corruption as a Shameful Phenomenon in Service and Combat Activity of the National Guard of Ukraine	137
Ovcharenko I.M. On the Issue of the Rightfulness and Allowability of Leading Questions	140
Pasko O.M. The Psychological Profile of the Leading Professionally Important Qualities of Investigator for Varieties of Readiness	143
Petrenchenko S.A. Problems of Legislative Technique Regulating the Status of War Combatants Concerning the Persons Who Participated in the Anti-Terrorist Operation in Ukraine	151
Rozovskiy B.G. The New Subject of the Criminal Process	155
Serohin V.A. «The Right to Be Forgotten» as an Element of the Data Privacy	161
Tussupova A.Zh., Rakhimbayeva R.M. Regulatory Comparative Analysis of Amendments Practice to the Constitution of the State	166
Vavrushak K.S. Improving Administrative Responsibility for Violation of the Road Traffic Rules	171
Vilchyk T.B. Legal Professional Privilege: Controversial Implementation Issues in the European Union and Ukraine	174
Zaiets O.M. The Concept of Criminological Characteristics of Crime and its Implications for Methods of Investigating Criminal Offenses in Insurance	181
Zhdanov I.N. On the Role of the Constitutional Law Committee of the Parliament of Finland	187
Zhyla S.Yu. The Essential Analysis of the Concept of Public Security	192
Zubachova I.S. Judicial Reform as a Basis for the Formation of an Independent Judiciary in Ukraine	197